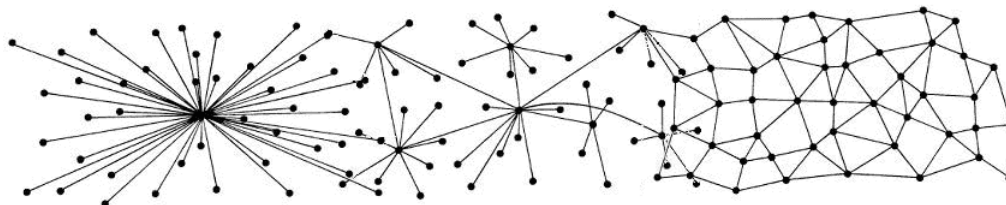

Strukturløshedens tyranni

Oprindelig en tale holdt i 1970, som blev til en artikel udgivet i forskellige udgaver 1971-73. Den danske oversættelse nedenfor er en forkortet udgave fra det nu nedlagte site Aktivist.nu (2007, oversætter ikke anført). Ligeledes er teksten i 2023 her på siden blevet tilføjet en smule i slutningen af teksten. Det drejer sig især om de afsluttende principper for en demokratisk struktur.

Se Jo Freemans site for den engelske udgave: [The Tyranny of Structurelessness](#)

Strukturløshedens tyranni

af Jo Freeman aka Joreen

‘Strukturløshed’

Der findes egentlig ingen ’strukturløs gruppe’. Det er en etikette, som bruges til at skjule og forsvare en uformel strukturs overlevelse og indflydelse.

Enhver gruppe mennesker, som er sammen i et stykke tid og har et mål, kommer ufravigeligt til at strukturere sig på en eller anden måde. Strukturen kan være fleksibel, den kan ændres med tiden, den kan fordele pligter, magt og midler jævnt eller ujævnt mellem gruppemedlemmerne.

Men strukturen kommer uden hensyn til medlemmernes evner, personlighed eller hensigter til at beholde sin form. Kun når vi modsætter os overhovedet at forholde os til hinanden eller nægter overhovedet at have med hinanden at gøre på nogen som helst fælles grund – hvilket strider mod en menneskelig gruppes natur – kan vi opnå en strukturløshed.

Det er omtrent ligeså meningsfuldt at stræbe efter en strukturløs gruppe, som det er at stræbe efter en ’værdifri’ samfundsvidenskab eller en ’værdifri’ økonomi. En ’laissez fair’-gruppe er omtrent ligeså realistisk som et ’laissez fair’-samfund.

Idéen bliver et slør, som skal skjule de stærke eller lykkeligt udvalgte, så de uforstyrret kan etablere deres herskab.

Idéen om strukturløshed kan kun forhindre etableringen af en formel struktur, ikke en uformel struktur, og gør det derfor meget enkelt for en herskergruppe at handle i ly af ’strukturløsheden’.

På lignende måde forhindrer ’laissez fair’-liberalismen (ønsket om en meget lille stat, der ikke kontrollerer markedskræfterne, red.) ikke de økonomisk mægtige i at kontrollere løn, priser og distribution af varer. Den hindrer bare regeringen i at gøre det.

’Strukturløsheden’ bliver et middel til at udøve magt. Indenfor kvindebevægelsen bliver idéen stærkest forsvaret af dem, som er mægtigst (hvad enten de er bevidste om deres magt eller ej). Så længe strukturen i en gruppe er uformel, kender kun et fåtal til reglerne for, hvordan beslutninger træffes, ligesom bevidstheden om magt er begrænset til dem, som kender reglerne.

De, som ikke kender til reglerne og ikke er udvalgt til at tage initiativer, må forvirret holde sig tilbage eller

leve under vaneforestillingen om, at noget skete, som de ikke kendte til.

For hver deltager i en gruppe, og for alle som deltager i dens aktiviteter, må strukturen være åbenlys i stedet for skjult. Reglerne for, hvordan beslutninger tages, må være officielle og brugbare for alle – og det går kun, hvis reglerne er formaliserede. Det betyder ikke, at den formaliserede struktur ødelægger den uformelle struktur. Oftest gør den ikke. Men den fjerner en del af den uformelle strukturs kontrol og bliver et middel til at bekæmpe den uformelle struktur, når dens herskere ikke handler med ansvarlighed overfor gruppens behov og mål.

'Strukturløsheden' er ikke organiserbar. Vi kan ikke beslutte os for at have en ustruktureret eller struktureret gruppe, kun om vi vil have en formelt struktureret gruppe. Derfor anvendes ordet 'strukturløs' for at betegne idéen om strukturløshed. Begrebet ustruktureret betegner grupper, som ikke bevidst har valgt en struktur. Struktureret betegner så altså de grupper, som har foretaget et sådant valg. En struktureret gruppe har altid en formel struktur og kan desuden have en uformel eller skjult struktur. Disse uformelle strukturer er det som – specielt i ustrukturerede grupper – skaber grundlaget for eliter.

Elitisme

En elite er en lille gruppe af mennesker, der udøver magt over en anden gruppe af mennesker, som eliten er en del af. Sædvanligvis sker dette uden direkte ansvar overfor den større gruppe og oftest uden dens vidende eller godkendelse.

De farligste eliter består sædvanligvis af mennesker, som er fuldstændigt ukendte for den større offentlighed. De intelligente elitister er som oftest kloge nok til at mindske muligheden for, at man lærer dem godt at kende. Når man lærer dem godt at kende, bliver man opmærksom på dem, og masken over deres magt sidder dermed ikke længere fast.

Medlemmer i en gruppe af venner tager mere hensyn til hinanden end til andre. De hører mere opmærksomt efter og afbryder sjældnere, de gentager

gensidigt hinandens kernepunkter og giver venskabeligt efter for hinanden.

De ignorerer og bekæmper 'outs' (udenforstående/nytilkomne eller de som ikke tilhører inderkredsen). Eliter er ikke konspiratoriske grupper. Det er et særsyn, at en gruppe mødes og bevidst forsøger at tage magten over en større gruppe. Eliter er intet andet end grupper af venner, som tilfældigt deltager i det samme politiske arbejde. De ville holde trofast fast ved deres venskab, også selvom de ikke deltog i politisk arbejde, og de ville trofast deltage i politisk arbejde, også selvom de ikke holder fast i deres venskab.

Det er sammentræffet af disse to fænomener, som frembringer en elitegruppe og gør det så svært at komme af med den. Disse grupper af venner fungerer som kommunikationsnet uden for alle regulære kanaler, som gruppen skaber. Findes der ikke sådanne regulære kanaler, fungerer elitegruppens kommunikationsnet som gruppens eneste 'kommunikation'. Findes der to eller flere af sådanne net skabt af lignende grupper af venner, kan de konkurrere om magten i gruppen og danne fraktioner. I en struktureret gruppe konkurrerer sædvanligvis to eller flere af sådanne vennekredse om den formelle magt. Sædvanligvis er det bedste, medlemmerne af en gruppe kan opnå, at blive sat i en position som liniedommere mellem to konkurrenter til magten, som dermed kan gøre krav på dem som tilhængere af den ene part i et begrænset tidsrum. Det er mærkeligt, at den nye feministiske bevægelse har favoriseret strukturløse grupper, når den tidligere kvindebevægelse har lagt meget energi i at formalisere beslutningsstrukturer og valgmekanismer, så udelukkelsen af kvinder ville blive synlig og dermed mulig at angribe direkte.

Elitismens normer

Alle uformelle eliter danner normer, hvor kun kvinder med bestemte sager eller personlig motivation har muligheder. Tidligere var giftermål et kriterium for medlemskab af en uformel elite. I en del byer var dette kriterium så forfinet, at kun de kvinder, som var gift med mænd fra den nye venstrefløj, kunne være med i elitegruppen.

Normale normer for eliter var: baggrund i middelklassen (trods al retorik om relation til arbejderklassen); at være gift; ikke at være gift, men i et fast forhold; at være lesbisk eller i det mindste lade som om man var det; alder mellem 20 og 30 år; højskoleuddannet eller i det mindste højskoleerfaren; at være sej og smuk eller ikke at være det; at stå for den politiske linie eller have 'radikal' identitet; at have barn eller i det mindste at synes om børn; ikke at have barn; specielle 'kvindelige' egenskaber som f.eks. 'smuk'; at klæde sig rigtigt (i traditionel eller anti-traditionel stil) osv.

Ligeledes findes der kriterier, der kan betegne hvem som helst som en afviger, som man ikke skal omgås med. Til disse kriterier hører: at være for gammel; at arbejde heltid, specielt hvis man ikke indstiller sig på karriere; ikke at være 'smuk', at være moden og enlig, dvs. uden at være aktiv homo- eller heteroseksuel.

Kriterierne berører baggrund, personlighed eller tidsinddeling. Kriterierne handler ikke om kompetence, engagement for feminismen, talenter eller det som man muligvis kan bidrage til bevægelsen med.

Kriterierne kan selvfølgelig variere meget mellem forskellige grupper. Men de midler, man må anvende for at blive accepteret og komme ind, er de samme. Den eneste store forskel viser sig ved, om nogle var der fra begyndelsen ved gruppens dannelse eller ej. Er man der fra begyndelsen, skal man bare sørge for at have så mange venner med sig som muligt, når man danner gruppen. For den, som kommer senere ind i gruppen, er den bedste måde at opføre sig på, som når man går med ind i en privat klub. Udse dig en, som virker anset indefra, og udbyg aktivt dit

venskabsforhold til denne person. Til sidst kommer vedkommende til at føre dig ind i den inderste cirkel.

Alt dette tager tid. Den, der har heltidsarbejde eller andet lignende ansvar, kan umuligt dukke op til alle møder og udbygge alle de relationer, som er nødvendige for at have indflydelse på beslutninger. Af denne grund er formelle strukturer en velsignelse for mennesker med meget arbejde, eftersom den formelle struktur for hvordan beslutningerne tages garanterer, at alle har en vis grad af medbestemmelse.

Uformelle strukturer er ikke nødvendigvis dårlige, men de er nødvendige. De findes på en måde i alle grupper og kan bidrage positivt til gruppens liv og arbejde. Problemet er bare, at de ustrukturerede grupper helt beherskes af dem. Når de uformelle eliter er forbundne med myten om 'struktureløshed', findes der ingen mulighed for at begrænse magtudøvelse. Det fører til to negative konsekvenser:

1) Den uformelle beslutningsstruktur bliver ligesom et forhold, hvor mennesker lytter til andre, fordi de synes om dem, og ikke fordi de siger noget fornuftigt. Når bevægelsen ikke laver ting af betydning udover at diskutere, gør det ikke så meget, men når man vil opnå mere, må denne trend vendes.

2) Den uformelle struktur har intet ansvar inden for gruppen. Magten er ikke givet fra gruppen, og gruppen har derfor heller ikke ret til at stille krav til magtudøvelsen. Det betyder ikke, at uformelle strukturer handler ansvarsløst. Ofte forsøger de, som vil opretholde indflydelsen, at tillempe sig magten ansvarsfuldt. Problemet er bare, at dette ansvar ikke kan kræves af gruppen. Gruppen er afhængig af elitens interesser.

Systemets stjerner

Der findes kun tre teknikker til meningsdannelse for en massegruppe: valg eller afstemning, offentlig rundspørge eller valg af grupperepræsentanter til en dertil egnet forsamling. Kvindebevægelsen har ikke anvendt nogle af disse midler til at kommunikere med offentligheden. Selvom bevægelsen bevidst ikke valgte repræsentanter, har flere kvinder af forskellige grunde fået offentlighedens opmærksomhed.

Selvom bevægelsen selv vælger sine repræsentanter, kommer massemedier og offentlighed til at presse visse kvinder ind i rollen som repræsentanter, uanset om bevægelsen ønsker det eller ej.

Disse 'stjerner' kan bevægelsen ikke afsætte, eftersom de jo overhovedet ikke er valgt til at repræsentere noget som helst.

Den heftige kritik af disse kvinder kan i værste fald løsrive dem helt fra en ansvarsfølelse overfor kvindebevægelsen og opmuntrer dermed netop til den form af individualistisk ansvarsløshed, som fordømmes.

Politisk uformåenhed

Eftersom den store bevægelse i de fleste byer er ligeså ustruktureret som individuelle tilfældighedsgrupperinger, er den ikke mere effektiv end enkelte grupper med bestemte opgaver. Den uformelle struktur er sjældent tilstrækkeligt forbundet eller i berøring med befolkningen til at reagere effektivt. Derfor skaber bevægelsen meget aktivitet, men lidt resultat. En del grupper har valgt at koncentrere sig om lokale og små projekter, eftersom de ikke kan virke med så mange mennesker. Denne begrænsede strategi kan man ikke overføre på et regionalt eller nationalt plan.

Så længe venskabskredse er de væsentligste centre for organisatoriske aktiviteter, bliver elitismen institutionaliseret.

For grupper som ikke finder et lokalt projekt, som de kan beslutte sig for, bliver alene samværet et formål i sig selv. Har gruppen ingen speciel opgave, går deltagerens energi med at kontrollere de andre i gruppen. Interne kampe og personlige magtspil styrer møderne. Når en gruppe har en fælles arbejdsopgave, lærer deltagerne sig at komme overens med de andre, sådan som de er, og dermed at underordne personlige antipatier under det større mål for gruppen. Når elitegruppen møder kritik, ligger det i deres interesse ikke åbent at møde kritikken af deres magtindflydelse, eftersom det ville få den uformelle struktur ud i fuldt dagslys for alle. For at beholde sin magt er det derfor lettere at udelukke medlemmer af andre strukturer ved hjælp af midler som forfølgelse af 'røde', 'reformister', 'lesbiske' eller 'dogmatikere'. Det eneste alternativ er at give gruppen en sådan formel struktur, at den grundlæggende magtsituation kan bibeholdes. Jo mere ustruktureret en gruppe er, jo mindre uformel struktur den har, og jo mere den har tilegnet sig strukturløsheds-ideologien, desto mere sårbar er gruppen overfor indflydelse fra politiske kammerater.

Eftersom bevægelsen er ligeså ustruktureret som grupperne, er den ligeså følsom overfor indirekte påvirkning. Men det viser sig anderledes på bevægelsesplanet. På lokalt niveau kan grupperne reagere relativt autonomt, men de eneste grupper, som kan reagere nationalt, er dem, der har en national organisation. Den store mængde autonome kvindegrupper kan selv vælge, om de vil deltage eller ej i en national kampagne, men de kan ikke vælge at organisere den. Dermed stilles de autonome grupper under ledelse af de strukturerede grupper.

Jo mere ustruktureret en bevægelse er, desto mindre kontrol har bevægelsen over den retning, den udvikles i og de politiske aktioner, den deltager i. Det betyder ikke, at bevægelsens idéer ikke spredes, eftersom de kan gå via massemedier eller andre kanaler. Men spredningen af idéer har ikke nødvendigvis noget at gøre med virkeliggørelsen.

Denne strukturløse organisationsstil har sine klare begrænsninger; den er politisk ineffektiv, eksklusiv og diskriminerer enhver kvinde, der ikke tilhører en

vennekreds eller ikke kan komme ind i en sådan vennekreds. De, der ikke passer ind i denne form (på grund af deres klasse- eller racetilhørsforhold, deres arbejde, deres forældre eller giftermålsstatus, deres personlighed osv.), bliver uundgåeligt forhindret i at deltage i bevægelsen. De personer, som passer ind i denne organisationsstil, kommer også til at gøre deres for at opretholde og forsvare den.

Når bevægelsen fortsætter med ikke bevidst at vælge dem, der udøver magt, kommer den heller ikke til at kunne afskaffe magten.

Når bevægelsen fortsætter med at beholde magten så udspreddt som muligt, eftersom de ved, at de ikke kan kræve noget ansvar af dem, der udøver magt, så forhindrer den kun, at ingen person eller gruppe dominerer helt og holdent. Men samtidig skaber bevægelsen en tilstand, hvor den er så politisk ineffektiv som muligt. Der må findes en vej mellem herskende og virkningsløshed.

Dette er vigtigt for mig, eftersom jeg mener, at bevidstgørelsen indenfor kvindebevægelsen begynder at miste sin rolle som hovedfunktion. Bevægelsen må tage nye skridt i forandringsarbejdet. For at kunne det, må bevægelsen organisere sig – lokalt, regionalt og nationalt.

En demokratisk struktur

Vi skal ikke blindt tilegne os de traditionelle organisationsformer, men heller ikke blindt afvise dem. En del af de traditionelle former vil vise sig at være brugbare, men frem for alt må vi eksperimentere for at udvikle mange teknikker, som man kan anvende i forskellige situationer. Men inden vi kan fortsætte med at eksperimentere fornuftigt, er det nødvendigt, at vi bliver klare over, at en struktur ikke i sig selv er dårlig, kun dens udformning.

Uden at glemme at vi befinder os i en bestandig proces af forsøg og mislykkelser, kan vi holde fast ved et par principper, som er væsentlige for en demokratisk struktur, og som samtidig er politisk effektive:

1. **Demokratisk uddelegering**; udvælgelse af bestemte personer med bestemt autoritet til bestemte opgaver, vælges gennem en demokratisk proces. Dette synliggør opgaver og giver en øget transperens for tildelingen. Det øger også chancen for at opgaven fuldføres, da der kommer et forpligtende ansvar med at melde interesse for en opgave og blive udvalgt.
2. De valgte **ansvarlighed** overfor dem, der har valgt dem. Dette princip for at gruppen har kontrol over personer i positioner med magt og autoritet. Indivder må udøve magt, men det er gruppen der i sidste ende kan beslutte hvordan magt skal udøves.
3. **Fordelt autoritet** eller spredning af autoritet på så mange personer som muligt, og fornuftigt. Dette modvirker enevælde og magtmonopoler og gør at personer i positioner med meget magt er afhængige af andre i generel magtudøvelse. Det giver også flere folk muligheden for at få ansvar for forskellige opgaver og lære færdigheder. Det gør fællesskabet stærkere.
4. **Rotation af opgaver**. Ansvarsområder der er bestredet for længe af een person, formelt eller uformelt, ender med at blive personens "faste ejendom". Ansvarer bliver svære at overdrage og sværere for gruppen at kontrollere. Omvendt kan for hyppig rotation gøre at den enkelte ikke har tid til at blive god til at løse opgaven og fx blive i stand til at tilføre den noget nyt.
5. **Tydlig fordeling** af opgaver efter rationelle kriterier, ikke efter hvem der er populære. Evner, interesse og ansvarlighed skal være de afgørende kriterier. Folk skal have mulighed for at lære færdigheder de ikke har, via oplæring og lærlinge ordninger.

6. **Stor informationsdeling.** Hyppig informationsdeling til alle der ønsker det. Information er magt. Adgang til information styrker ens magt. Når flere forstår og ved hvad der sker kan der handles mere effektivt.
7. **Lige adgang til fælles ressourcer.** Dette er ikke altid muligt, men er værd at stræbe efter. Evner og information er også ressourcer.

Efterleves disse principper sikrer de at de strukturer der udvikles vil være kontrolleret af - og stå til ansvar for - gruppen og fællesskabet. Kernegruppen vil opløses, være fleksibel, åben og midlertidig. Kernegruppen vil have sværere ved at fastholde og sedimentere sin magtposition, fordi de i sidste ende vil være underlagt fællesskabet. Fællesskabet har dermed magten til at afgøre hvem der skal have autoritet til intern magtudøvelse.